

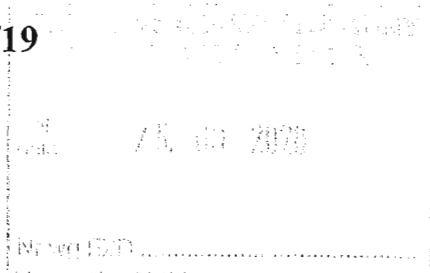


RZECZPOSPOLITA POLSKA
PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia 17. 09 . 2020 r.

PK VIII TK 111.2019

SK 60/19



TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skargą konstytucyjną M K., wnoszącego o stwierdzenie niezgodności:

- art. 535 § 3 w związku z art. 98 § 1 oraz z art. 100 § 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (aktualny tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 30) w zakresie, w jakim wyłączają obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy pisemnego uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji przy jednoczesnym braku obowiązku przedstawienia tego uzasadnienia w formie ustnej, z art. 45 ust. 1, art. 2, art. 7 oraz art. 31 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- art. 552 § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego, w jego brzmieniu pierwotnym (Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555), w zakresie, w jakim umożliwia ograniczenie obowiązku Skarbu Państwa do naprawienia szkody wynikłej z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania do jego bezpośrednich następstw, z art. 41 ust. 5 oraz art. 77 ust. 1 w związku z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 1 i 3, a także w związku z art. 64 ust. 1 - 3 Konstytucji
- na podstawie art. 42 pkt 7 oraz art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) -

przedstawiam następujące stanowisko:

- 1) postępowanie w przedmiocie kontroli zgodności art. 535 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 30) - w zakresie, w jakim przepis ten wyłącza obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy pisemnego uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji przy jednoczesnym braku obowiązku przedstawienia tego uzasadnienia w formie ustnej - z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz z art. 31 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 1 Konstytucji podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec zbędności wydania orzeczenia;
- 2) w pozostałym zakresie postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

UZASADNIENIE

M K. (dalej także: Skarżący) wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego ze skargą konstytucyjną, przytoczoną na wstępie niniejszego stanowiska.

Skarga ta została wniesiona na tle następującego stanu faktycznego i prawnego.

W dniu grudnia 2000 r. Skarżący został zatrzymany, a następnie tymczasowo aresztowany postanowieniem Sądu Rejonowego w W. z dnia grudnia 2000 r., w sprawie o sygn. akt . Postanowieniem z dnia grudnia 2000 r., w sprawie o sygn. akt , Sąd Okręgowy w Ś. uchylił wskazane wyżej orzeczenie. W 2011 r. Skarżący wystąpił z wnioskiem o

zasądzenie od Skarbu Państwa odszkodowania za szkodę wynikłą z oczywiście niesłusznego tymczasowego aresztowania. Sąd Okręgowy w Ś. w dniu maja 2013 r. wydał wyrok w sprawie o sygn. akt , w którym oddalił żądanie Skarżącego. Następnie wyrokiem Sądu Apelacyjnego w W. z dnia listopada 2013 r., w sprawie o sygn. akt , wyrok Sądu Okręgowego w Ś. z dnia maja 2013 r. został uchylony w całości. W wyniku ponownego rozpoznania sprawy, Sąd Okręgowy w Ś. - wyrokiem z dnia lutego 2016 r., w sprawie sygn. akt - zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Skarżącego odszkodowanie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie, którego kwota została podwyższona przez Sąd Apelacyjny w W. wyrokiem z dnia czerwca 2016 r., w sprawie o sygn. akt .

Wspomniany wyrok sądu drugiej instancji, w sprawie o sygn. akt , Skarżący zaskarżył kasacją. Po przeprowadzeniu rozprawy kasacyjnej Sąd Najwyższy, postanowieniem z lutego 2017 r., w sprawie o sygn. akt , oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną i przedstawił w formie ustnej główne motywy tego rozstrzygnięcia.

W odniesieniu do zarzutu naruszenia przez art. 535 § 3 k.p.k. w związku z art. 98 § 1 k.p.k. oraz z art. 100 § 6 k.p.k. „prawa skarżącego do sądu (art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji), a ściślej - prawa do sprawiedliwie ukształtowanej i jawnej procedury w sprawach karnych”, Skarżący podniósł, między innymi, że „[n]ie może być (...) uznana za sprawiedliwą i jawną procedura, w ramach której Sąd Najwyższy nie ma obowiązku rzetelnego przedstawienia motywów swego rozstrzygnięcia”, po czym wskazał, iż „[p]o pierwsze (...), zaskarżone przepisy wyłączają obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy pisemnego uzasadnienia ogłoszonego na rozprawie postanowienia o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej. W świetle zaskarżonych przepisów Sąd Najwyższy ma zatem prawo, lecz nie obowiązek sporządzenia pisemnego uzasadnienia. Przy ogłoszeniu postanowienia z dnia lutego 2017 r. Sąd Najwyższy wskazał, że z prawa tego nie skorzysta i uzasadnienie nie zostało

sporządzone” i „[p]o drugie, zaskarżone przepisy nie przewidują obowiązku ustnego podania przez Sąd Najwyższy powodów ogłoszonego na rozprawie postanowienia o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej. Sąd Najwyższy ma prawo ustnie przedstawić powody, którymi się kierował i w sprawie niniejszej z prawa tego skorzystał przedstawiając <główne motywy> postanowienia z dnia

lutego 2017 r. W ramach ustnego wywodu Sąd Najwyższy w ogóle jednak nie wskazał dlaczego uznał kasację skarżącego za oczywiście bezzasadną, ani nie odniósł się do wszystkich zarzutów podniesionych w kasacji. Jednocześnie z przedstawionych ustanie motywów wynika, że podane zostały jedynie <główne powody>, a zatem były także i inne przyczyny wydania tego rozstrzygnięcia, których skarżący już nigdy nic będzie miał możliwości poznać. W kontekście opisanego wyżej przebiegu postępowania kasacyjnego należy stwierdzić, że z nieznanych i niewytłumaczalnych w demokratycznym państwie prawnym przyczyn dyskrecjonalna decyzja Sądu Najwyższego doprowadziła do naruszenia konstytucyjnych praw skarżącego” (uzasadnienie skargi konstytucyjnej, s. 8).

Zdaniem Skarżącego, „[p]owyższe prowadzi do wniosku, że przepisy procesowe nie gwarantują skarżącemu prawa do informacji o przyczynie uznania jego kasacji za oczywiście bezzasadną. Skarżący nie ma zatem możliwości ustalenia dlaczego istotna z punktu widzenia jego interesów sprawa sądowa zakończyła się wynikiem negatywnym, przez co ani on sam, ani prokurator, ani publiczność nie mają możliwości oceny orzeczenia Sądu Najwyższego. Wskazana sytuacja braku urzędowego uzasadnienia wydanego rozstrzygnięcia może zamykać drogę do korzystania przez skarżącego z dalszych środków ochrony prawnej. Orzeczenia Sądu Najwyższego mogą w przypadku wadliwości stosowania prawa być podstawą skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka albo Komitetu Praw Człowieka, a w wyjątkowych - takich jak ten - przypadkach wadliwości podstawy prawnej orzeczenia także do Trybunału Konstytucyjnego. W braku obowiązku rzetelnego uzasadnienia takiego

orzeczenia wykazanie jego wadliwości może być rażąco utrudnione, a w skrajnych wypadkach wręcz niemożliwe” (*op. cit.*, s. 8 - 9).

Wyjaśniając, w jaki sposób zakwestionowany w skardze konstytucyjnej art. 535 § 3 k.p.k. w związku z art. 98 § 1 k.p.k. oraz w związku z art. 100 § 6 k.p.k. narusza prawa M K. wynikające z art. 7 Konstytucji, Skarżący wyjaśnił, że „[z] art. 7 Konstytucji RP wynika naruszone prawo Skarżącego do tego, by Sąd Najwyższy uzasadnił postanowienie o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji. Wyłączenie obowiązku sporządzenia przez Sąd Najwyższy uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji, przy jednoczesnym braku obowiązku przedstawienia tego uzasadnienia w formie ustnej powoduje, że prawo, na podstawie którego działa Sąd Najwyższy, traci jednoznaczność, do której Skarżący ma prawo wynikające z art. 7 Konstytucji. Skoro na podstawie art. 7 Konstytucji - w świetle stanowiska Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z którym kompetencje organów władzy publicznej powinny być jednoznacznie i precyzyjnie określone w przepisach prawa - można skonstruować prawo Skarżącego do prawa jednoznacznie i precyzyjnie określającego kompetencje Sądu Najwyższego, to art. 7 Konstytucji może stanowić podstawę skargi konstytucyjnej” (pismo Skarżącego, z uzupełnieniem braków formalnych skargi konstytucyjnej, z dnia 20 marca 2018 r., s. 6).

Wyjaśniając z kolei, w jaki sposób zakwestionowany w skardze konstytucyjnej art. 535 § 3 k.p.k. w związku z art. 98 § 1 k.p.k. oraz w związku z art. 100 § 6 k.p.k. narusza prawa M K. wynikające z art. 31 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 1 Konstytucji, Skarżący wyjaśnił, że „[a]rtykuł 31 ust. 1 Konstytucji chroni wolność jednostki, która - w myśl stanowiska Trybunału Konstytucyjnego - polega na tym, że, jednostka może swobodnie kształtować swoje zachowania w danej sferze, wybierając takie formy aktywności, które jej samej najbardziej odpowiadają, lub powstrzymać się od podejmowania jakiegokolwiek działalności. Dotyczy to także Skarżącego, którego wolność została ograniczona, ponieważ **kwestionowany przepis odbiera mu prawo do zapoznania się z**

motywami stanowiska Sądu Najwyższego w jego sprawie i wyboru adekwatnych form aktywności. W doktrynie znalazł wyraz pogląd, zgodnie z którym art. 31 ust. 1 Konstytucji chroniący wolność człowieka można uznać za podstawę samoistnego prawa podmiotowego. W uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego wskazano, że art 31 Konstytucji stanowi podstawę samoistnego, podmiotowego prawa do wolności.

Z art. 31 ust. 1 Konstytucji wynika prawo Skarżącego do działania na podstawie znajomości argumentów Sądu Najwyższego. Dla realizacji tego prawa, współistotnego chronionej na podstawie art. 31 ust 1 Konstytucji wolności Skarżącego, niezbędna jest informacja, dlaczego kasacja uznana została za oczywiście bezzasadną. Brak tej informacji ogranicza prawo Skarżącego do konstytucyjnej tożsamości sądu wyznaczonej - zdaniem Trybunału Konstytucyjnego - obok bezstronności i niezawisłości, między innymi przez: odrzucenie dowolności i arbitralności, zapewnienie udziału zainteresowanych podmiotów w postępowaniu, traktowanie jawności jako zasady, wydawanie rozstrzygnięć zawierających rzetelne, weryfikowalne uzasadnienia.

W obecnym stanie prawnym strona nie ma gwarancji, że w ramach fakultatywnego <ustnego uzasadnienia> pozna przyczynę dotyczącego jej rozstrzygnięcia. W wypadku Skarżącego Sąd Najwyższy przedstawił główne motywy opublikowanego postanowienia, ale nie wskazał w nich dlaczego kasacja była w jego ocenie oczywiście bezzasadna. Z utrwalonego przez Skarżącego ustnego wyводу Sądu Najwyższego wynika jedynie, że Sąd Najwyższy nie zgodził się z częścią zarzutów podniesionych przez Skarżącego w kasacji.

Zgodnie z art. 31 ust 3 Konstytucji ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane, gdy są konieczne w demokratycznym państwie. Z art. 31 ust 3 w związku z art. 31 ust 1 Konstytucji wynika prawo Skarżącego do tego, by ograniczenia jego wolności i praw w postępowaniu sądowym, niezależnie od konstytucyjnych przesłanek, odpowiadały wymaganiom proporcjonalności. **Brak obowiązku przedstawienia**

i utrwalenia uznania kasacji za <oczywiście bezzasadną> jest ograniczeniem nieproporcjonalnym, a więc nie jest konieczne w demokratycznym państwie. (...)

Skarżący ma konstytucyjne prawo do tego, by ograniczenia jego praw i wolności w postępowaniu sądowym odpowiadały wymaganiom proporcjonalności. Kryterium konieczności ograniczenia, o którym mowa w art. 31 ust 3 Konstytucji, oznacza prawo Skarżącego do tego, by ustawodawca, stosując ograniczenie praw i wolności, wybrał środek najmniej uciążliwy. Jednakże w przedmiotowej sprawie zastosowany przez ustawodawcę środek nie charakteryzuje się najmniejszą uciążliwością, skoro Skarżący nie dowiedział się, dlaczego kasacja w ocenie Sądu Najwyższego była oczywiście bezzasadna. Kwestionowany w skardze przepis - art. 535 § 3 KPK w związku z art. 98 § 1 KPK oraz z art. 100 § 6 KPK, w zakresie w jakim został wyłączony obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji przy jednoczesnym braku obowiązku przedstawienia tego uzasadnienia w formie ustnej - odbiera Skarżącemu, wynikające z art. 31 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 1 Konstytucji, prawo do tego, by jego prawa były ograniczane przez ustawodawcę przy zastosowaniu środka najmniej uciążliwego. (...)

Kwestionowany przepis ogranicza szczególnie cenne dobro Skarżącego, jakim jest jego prawo do tego, by ograniczenia jego praw - w tym prawa do rzetelnego postępowania sądowego - były wprowadzane ze względu na wartości cenniejsze niż ograniczane prawo. W przedmiotowej sprawie jednak nie sposób wskazać tego rodzaju wartości” (*op. cit.*, s. 7 - 8).

Natomiast w sprawie zarzutu odnoszącego się do art. 552 § 1 i 4 k.p.k. (Skarżący pierwotnie uczynił przedmiotem zaskarżenia - w pkt 2 *petitum* skargi konstytucyjnej - art. 552 § 1 i 4 k.p.k., jednak Trybunał Konstytucyjny, postanowieniem z dnia 16 lipca 2016 r. w sprawie o sygn. akt Ts 114/17, nadał skardze konstytucyjnej Skarżącego dalszy bieg - w odniesieniu do tego punktu -

w części dotyczącej żądania zbadania zgodności z powołanymi wzorcami kontroli jedynie § 4 w art. 552 k.p.k.) Skarżący na wstępie podkreślił, że „skarga konstytucyjna skierowana została w stosunku do utrwalonej w praktyce treści przepisów art. 552 § 1 i 4 KPK, która - zgodnie z powszechnie przyjętą w orzecznictwie wykładnią zastosowaną także w sprawie Skarżącego - nakazuje ograniczenie odpowiedzialności Skarbu Państwa przewidzianej w art 552 KPK wyłącznie do szkody będącej wynikiem bezpośredniego związku przyczynowego z niewątpliwie niesłuszną izolacją danej osoby”, po czym, wskazując na naruszenie przez art. 552 § 1 i 4 k.p.k. Jego praw wynikających z art. 77 ust. 1 w związku z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 1 i 3 oraz art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji, wyjaśnił, że owo naruszenie „polega na **pozbawieniu go zagwarantowanego konstytucyjnie pełnego wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej**. Stosujący kwestionowane przepisy Sąd Apelacyjny (...) [w W. - przyp. wł.] oraz aprobujący zaskarżone kasacją rozstrzygnięcie Sąd Najwyższy stanęły na stanowisku, że art. 552 § 1 i 4 KPK nakazuje uwzględnienie wyłącznie tego rodzaju uszczerbków, które wynikają z niesłusznego tymczasowego aresztowania w sposób bezpośredni, a ponadto do poniesionych strat, a zatem z pominięciem utraconych przez Skarżącego korzyści. **Naruszenie prawa Skarżącego przybrało formę bardzo dotkliwą, albowiem poniesione przez niego szkody, w tym również istotne utracone korzyści, koncentrowały się pod względem ilościowym i jakościowym w obszarze pośredniego związku przyczynowo skutkowego. W konsekwencji niekonstytucyjnej treści art. 552 § 1 i 4 KPK przyznane Skarżącemu odszkodowanie zostało wydatnie uszczuplone**” (pismo Skarżącego z uzupełnieniem braków formalnych skargi konstytucyjnej z dnia 20 marca 2018 r., s. 9 - 10).

Zdaniem Skarżącego:

- „[k]onstytucyjna gwarancja wynagrodzenia <szkody> wyrządzonej bezprawnie musi (...) obejmować pełne odszkodowanie, a nie tylko <słuszne>”;

- „[z]askarżone regulacje objęte art. 552 § 1 i 4 KPK nie spełniają wymogów testu proporcjonalności. Nie są ani koniecznym, ani celowym ograniczeniem praw wynikających z art. 77 ust. 1 Konstytucji”;

- „[n]aruszenie poprzez art. 552 § 1 i 4 KPK praw skarżącego nastąpiło także w związku z pogwałceniem art. 77 ust. 1 Konstytucji w zw. z art. 64 ust. 1 - 3 Konstytucji, co polegało na **pozbawieniu go zagwarantowanej konstytucyjnie rzeczywistej i pełnej ochrony prawa własności ruchomości i nieruchomości, które utracił wskutek zdarzenia szkodzącego w postaci niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania**”;

- sądy, które stosowały kwestionowane przepisy, „stanęły na stanowisku, że art. 552 § 1 i 4 KPK nakazuje uwzględnienie wyłącznie tego rodzaju uszczerbków, które wynikają z niesłusznego tymczasowego aresztowania w sposób bezpośredni, a ponadto do poniesionych strat, a zatem z pominięciem utraconych korzyści. **W konsekwencji niekonstytucyjnej treści art. 552 § 1 i 4 KPK Skarżący nie uzyskał adekwatnej rekompensaty za przedmioty prawa własności, które zostały przez niego utracone albo uległy znaczącej deprecjacji, tak jak przykładowo posiadane przez Skarżącego przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ KC**” (*op. cit.*, s. 10 - 11).

Wreszcie, odpowiadając na pytanie, w jaki sposób zakwestionowane w skardze konstytucyjnej przepisy art. 552 § 1 i § 4 k.p.k. naruszają prawa Skarżącego wynikające z art. 41 ust. 5 w związku z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 1 i 3 oraz art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji, Skarżący wyjaśnił, że „[n]aruszenie wynikającego z art. 41 ust. 5 Konstytucji prawa Skarżącego poprzez art. 552 § 1 i 4 KPK - rozumiany w sposób wskazany w ust. 6 powyżej - polega na **pozbawieniu go zagwarantowanego konstytucyjnie pełnego wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona w związku z bezprawnym pozbawieniem go wolności**. Stosując kwestionowane przepisy Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oraz aprobujący zaskarżone kasacją rozstrzygnięcie Sąd Najwyższy stanęły na stanowisku, że art. 552 § 1 i 4 KPK nakazuje uwzględnienie

wyłącznie tego rodzaju uszczerbków, które wynikają z niesłusznego tymczasowego aresztowania w sposób bezpośredni, a ponadto do poniesionych strat, a zatem z pominięciem utraconych korzyści. **W konsekwencji niekonstytucyjnej treści art. 552 § 1 i 4 KPK przyznane Skarżącemu odszkodowanie zostało wydatnie uszczuplone.**

Skarżący nie dostrzega **żadnych wartości ani zasad konstytucyjnych, które na gruncie art. 31 ust. 3 Konstytucji uzasadniałyby ograniczenie prawa do odszkodowania przewidzianego w art. 41 ust. 5 Konstytucji, czy to w drodze ograniczenia przesłanki szkody, czy też w drodze specyficznego ukształtowania w ustawie zwykłej przesłanki związku przyczynowego.** Dlatego też, nawet przyjmując, że Konstytucja nakazuje ustawodawcy zwykłemu przyjęcie w ramach przepisów ustawowych jednej z możliwych wersji związku przyczynowego, to jednak nie oznacza to, że uzasadnia ona ograniczenie zakresu kompensacji do bezpośrednich skutków zdarzenia szkodzącego. Ustawodawca ma obowiązek określić zakres tego prawa, jednakże musi to nastąpić w sposób, który nie będzie naruszał istoty prawa, a wprowadzone ograniczenia muszą odpowiadać wymogom wskazanym w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Regulacja art. 552 § 1 i 4 KPK wskazanych wymogów nie spełnia. Koncepcja taka nie jest konstrukcją, która stanowi zasadę prawa odszkodowawczego (a wręcz przeciwnie jest jej zaprzeczeniem w świetle zasady pełnego odszkodowania), ani też nie została opracowana w orzecznictwie i doktrynie.

Nie ulega ponadto wątpliwości, że **użyte w art. 41 ust. 5 Konstytucji RP pojęcie <prawo do odszkodowania> z całą pewnością obejmuje *lucrum cessans*.** Nie bez znaczenia pozostaje przy tym fakt, że powołany przepis wyraźnie zaostrza standard konstytucyjny w zakresie szkód wyrządzonych pozbawieniem wolności, gdyż rozszerza obowiązek naprawienia szkody również na działania bezprawne. **Także w doktrynie przyjmuje się, że to art. 41 ust. 5 Konstytucji RP gwarantuje pełne odszkodowanie”** (*op. cit.*, s. 12 - 13).

W przedmiocie warunków formalnych, jakim musi odpowiadać skarga konstytucyjna, oraz konieczności badania, czy warunki te zostały spełnione, na każdym etapie postępowania przed Trybunale Konstytucyjnym Trybunał wypowiadał się wielokrotnie.

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 18 grudnia 2018 r., w sprawie o sygn. akt SK 25/18, Trybunał Konstytucyjny przypominał, że *„[w] sprawach inicjowanych skargą konstytucyjną Trybunał Konstytucyjny na każdym etapie postępowania bada, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek procesowych, skutkująca umorzeniem postępowania. Dotyczy to wszelkich kwestii wstępnych, jak również przesłanek formalnych, wspólnych dla kontroli inicjowanej w trybie skargi konstytucyjnej, wniosku lub pytania prawnego. Merytoryczne rozpoznanie zarzutów sformułowanych w skardze konstytucyjnej jest uzależnione od spełnienia wszystkich warunków jej dopuszczalności (por. np. postanowienie TK z 1 marca 2010 r., sygn. SK 29/08, OTK ZU nr 3/A/2010, poz. 29 i powołane tam orzecznictwo). Podkreślić również należy, że składu rozpoznającego sprawę in merito nie wiąże stanowisko zajęte w zarządzeniu sędziego Trybunału - wydanym na gruncie ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.) - albo postanowieniu Trybunału - wydanym na gruncie ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 293), ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157; dalej: ustawa o TK z 2016 r.), czy też obowiązującej ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: uotpTK) [aktualny tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393 - przyp. wł.] - o przekazaniu skargi konstytucyjnej do rozpoznania merytorycznego lub postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego o uwzględnieniu zażalenia skarżącego na postanowienie w przedmiocie odmowy nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej, wydanym na gruncie ustawy o TK z 1997 r., ustawy o TK z 2016 r., czy też obowiązującej uotpTK (por. np. wyroki TK z 21 czerwca 2017 r.,*

sygn. SK 35/15, OTK ZU A/2017, poz. 51, 20 grudnia 2017 r., sygn. SK 37/15, OTK ZU A/2017, poz. 90; 23 maja 2018 r., sygn. SK 15/15, OTK ZU A/2018, poz. 35 oraz 28 czerwca 2018 r., sygn. SK 4/17, OTK ZU A/2018, poz. 43).

Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 77 ust. 1 uotpTK skarga konstytucyjna może być wniesiona w sytuacji, gdy sąd lub organ administracji orzekł ostatecznie o wolnościach, prawach lub obowiązkach skarżącego na podstawie aktu normatywnego, któremu w skardze zarzuca się niekonstytucyjność.

Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu pełnego składu z 4 grudnia 2000 r. o sygn. SK 10/99 (OTK ZU nr 8/2000, poz. 300) <konstytucyjne pojęcie «orzeczenia» o wolnościach, prawach lub obowiązkach jednostki obejmuje rozstrzygnięcia, które nakładają, zmieniają lub uchylają obowiązki albo przyznają, zmieniają lub znoszą uprawnienia>. Są to również orzeczenia, które <autorytatywnie stwierdzają istnienie obowiązku lub uprawnienia, jeżeli rozstrzygnięcia te mają znaczenie dla realizacji określonych uprawnień lub obowiązków jednostki>, a także <rozstrzygnięcia polegające na odmowie wydania jednego z wymienionych wcześniej rozstrzygnięć>. Istotą orzeczenia o wolnościach, prawach lub obowiązkach jednostki jest zawsze jego wiążący charakter, wyrażający się w powstaniu, zmianie lub zniesieniu obowiązków ciążących na określonych podmiotach (zob. również postanowienia TK z: 5 grudnia 1997 r., sygn. Ts 14/97, OTK ZU nr 1/1998, poz. 9; 17 lutego 1999 r., sygn. Ts 164/98, OTK ZU nr 4/1999, poz. 83 oraz 24 listopada 2004 r., sygn. Ts 57/04, OTK ZU nr 5/B/2004, poz. 300, a także wyrok TK z 10 lipca 2000 r., sygn. SK 21/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 144).

Charakter orzeczenia, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji, został sprecyzowany w art. 77 ust. 1 uotpTK, zgodnie z którym skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana. Orzeczenie musi mieć zatem walor ostateczności. Złożenie skargi konstytucyjnej jest więc związane z bezskutecznym wyczerpaniem zwykłych

*środków zaskarżenia przewidzianych w stosownych przepisach proceduralnych. Przy tym forma prawomocnego orzeczenia wydanego przez sąd nie ma znaczenia, gdyż użyte w art. 77 ust. 1 uotpTK sformułowanie <inne ostateczne rozstrzygnięcie> ma tak szerokie znaczenie, że odnosi się do wszelkich innych niż wyroki orzeczeń sądowych (zob. postanowienia TK z 5 grudnia 1997 r., sygn. Ts 1/97, OTK ZU nr 2/1998, poz. 17 oraz 21 marca 2000 r., sygn. SK 6/99, OTK ZU nr 2/2000, poz. 66). Powyższe warunkowane jest tym, że instytucja skargi konstytucyjnej ma ze swej istoty charakter subsydiarny wobec innych środków służących ochronie praw i wolności konstytucyjnych (zob. postanowienie TK z 1 września 1998 r., sygn. Ts 97/98, OTK ZU nr 6/1998, poz. 104). Toteż w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i w doktrynie prawnej (zob. Z. Czeszejko-Sochacki, *Sądownictwo konstytucyjne w Polsce na tle porównawczym*, Warszawa 2003, s. 275 i n. i przywołane tam orzecznictwo) stale akcentuje się, że skarga nie jest samoistnym środkiem prawnym, lecz środkiem ochrony wolności i praw, który może być wykorzystany dopiero wtedy, gdy w jednostkowej sprawie sądowej lub administracyjnej postępowanie zostało przeprowadzone i ostatecznie zakończone” (OTK ZU A/2018, poz. 82).*

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 17 maja 2011 r., w sprawie o sygn. akt Ts 210/09, Trybunał Konstytucyjny wyjaśnił, że „[s]karga konstytucyjna stanowi środek prawny służący ochronie konstytucyjnych wolności oraz praw o charakterze podmiotowym, do których naruszenia doszło na skutek wydania rozstrzygnięcia na podstawie kwestionowanego przepisu. Z art. 46 ust. 1 ustawy o TK (obecnie kwestię tę reguluje art. 77 ust. 1 uotpTK - przyp. wł.) wynika obowiązek wniesienia skargi w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu rozstrzygnięcia przesądzającego o wyczerpaniu drogi prawnej. Przy czym w orzecznictwie Trybunału przyjmuje się, że do wyczerpania drogi prawnej dochodzi w momencie uzyskania przez skarżącego prawomocnego orzeczenia w konsekwencji skorzystania z przysługujących mu zwyczajnych środków odwoławczych. Wniesienie innych środków zaskarżenia, tzw. nadzwyczajnych

środków (np. kasacja w sprawach karnych, skarga o wznowienie postępowania, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego rozstrzygnięcia, skarga kasacyjna w sprawach cywilnych, a także wnioski o stwierdzenie nieważności decyzji), wykracza poza ramy <drogi prawnej>, o której mowa w art. 46 ust. 1 ustawy o TK (podkr. wł.) [zob. np. postanowienia TK z: 25 października 1999 r., Ts 81/99, OTK ZU nr 6/2001, poz. 169; 28 czerwca 2000 r., Ts 82/00, OTK ZU nr 6/2000, poz. 250; 6 listopada 2002 r., SK 4/01, OTK ZU nr 6/A/2002, poz. 85; 7 lutego 2006 r., Ts 63/05, OTK ZU nr 1/B/2006, poz. 36 oraz 14 stycznia 2009 r., Ts 260/08, OTK ZU nr 3/B/2009, poz. 209].

Ustrojodawca posłużył się terminem <ostateczny> w art. 79 ust. 1 Konstytucji jako najbardziej ogólnym na określenie orzeczenia kończącego zwykły tok postępowania w sprawie. Nie oznacza to, że jego użycie wyklucza przyjęcie, iż w procedurach, w których wydane rozstrzygnięcia otrzymują w określonych sytuacjach status orzeczeń prawomocnych, orzeczenie prawomocne będzie jednocześnie orzeczeniem ostatecznym w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji. Teza ta znajduje swoje uzasadnienie w brzmieniu art. 46 ust. 1 ustawy o TK. Wykładnia gramatyczna tego przepisu daje podstawy do uznania, że prawomocny wyrok to nic innego jak jeden z <rodzajów ostatecznego rozstrzygnięcia> (tak postanowienie TK z 9 kwietnia 2008 r., Ts 284/06, OTK ZU nr 2/B/2008, poz. 61).

Szczególnego podkreślenia wymaga, że wykładnia terminu <prawomocny wyrok> nie może być dokonywana w oderwaniu od pierwszej części przywoływanego przepisu, z którego wynika, iż ma to być prawomocny wyrok uzyskany na skutek wyczerpania drogi prawnej. Pojawia się zatem pytanie o interpretację pojęcia <droga prawna>. Analiza orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego wskazuje jednoznacznie, że do wyczerpania drogi prawnej dochodzi w momencie uzyskania prawomocnego orzeczenia w konsekwencji skorzystania z przysługujących skarżącemu zwyczajnych środków odwoławczych, przy czym skorzystanie oznacza wniesienie takiego środka przy spełnieniu

wszystkich wymogów wynikających z danej procedury. Należy także zaznaczyć, że przyjęcie odmiennego stanowiska, a zatem wprowadzenie wymogu skorzystania ze wszystkich środków nadzwyczajnych (jak np. kasacja) przed wniesieniem skargi konstytucyjnej, doprowadziłoby do przedłużania stanu naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw na czas nieokreślony (por. powołane postanowienie TK z 9 kwietnia 2008 r., Ts 284/06).

W polskiej procedurze karnej instytucja kasacji - jak wskazuje tytuł działu XI k.p.k. - jest nadzwyczajnym środkiem prawnym, służącym do wywołania kontroli i wzruszenia prawomocnego orzeczenia sądowego kończącego postępowanie. Jako nadzwyczajny środek zaskarżenia kasacja w postępowaniu karnym służy kontroli orzeczeń prawomocnych - ze względu na uchybienia, które nie zostały dostrzeżone w toku kontroli instancyjnej, lub takie, które dotyczą orzeczenia zapadłego przed sądem drugiej instancji. W dwuinstancyjnym postępowaniu karnym kasacja pełni zatem rolę swoistego <wentyla bezpieczeństwa>, uzupełnia system dwuinstancyjnej kontroli sądowej, stwarzając możliwość eliminowania najpoważniejszych błędów wymiaru sprawiedliwości zawartych w prawomocnych orzeczeniach (...).

Zasada kontroli instancyjnej zapewnia prawo poddania orzeczenia wydanego w pierwszej instancji kontroli drugiej instancji i jeżeli z prawa tego nie skorzystano lub jeżeli wypowiedziała się w przedmiocie procesu druga instancja, orzeczenie kończące postępowanie staje się prawomocne. Orzeczenie prawomocne jest zatem orzeczeniem, którego nie można już zaskarżyć w drodze zwykłych środków odwoławczych (...).

*Orzeczenie niezaskarżalne w drodze zwykłych środków odwoławczych (tj. prawomocne) wywołuje jednocześnie skutek *ne bis in idem*, a zatem ma przymiot ostateczności. Takie orzeczenie sądowe, posiadające cechę prawomocności formalnej (niezaskarżalność w trybie instancji) oraz prawomocności materialnej (zakaz wszczynania postępowania w tej samej sprawie), może być wzruszone jedynie w trybie nadzwyczajnym, czyli np. w trybie*

kontroli kasacyjnej przed Sądem Najwyższym (...), ewentualnie w trybie skargi konstytucyjnej na podstawie art. 79 ust. 1 w związku z art. 190 ust. 4 Konstytucji (podkr. wł.).

Należy podkreślić, że kasacja w sprawach karnych (jak i skarga kasacyjna w sprawach cywilnych) jest środkiem nadzwyczajnym, pozainstancyjnym i subsydiarnym. Notabene świadczy o powyższym także to, że - w przeciwieństwie do apelacji, która jest zwyczajnym środkiem odwoławczym - wniesienie do Sądu Najwyższego kasacji (będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia) nie wzrusza prawomocności zaskarżonego orzeczenia i nie wstrzymuje jego wykonania (...). Zaznaczyć trzeba, że tylko w wyjątkowych sytuacjach, na podstawie art. 532 k.p.k., Sąd Najwyższy w razie wniesienia kasacji może wstrzymać wykonanie zaskarżonego orzeczenia, jak i innego orzeczenia, którego wykonanie zależy od rozstrzygnięcia kasacji.

Z powyższego wynika, że termin do wniesienia skargi konstytucyjnej (...) oblicza się od daty doręczenia prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji bez względu na to, czy skarżący złożył kasację, czy też zrezygnował z jej wniesienia (podkr. wł.). Niewniesienie kasacji (skargi kasacyjnej) od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji nie stanowi bowiem <niewyczerpania drogi prawnej> (...). Podkreślenia wymaga fakt, że środki zaskarżenia wnoszone od rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji (w procedurze karnej i cywilnej) mają charakter nadzwyczajnych środków wzruszenia prawomocnych orzeczeń sądowych, a ich wniesienie do Sądu Najwyższego jest irrelewantne dla biegu terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej” (OTK ZU nr 5/B/2011, poz. 354).

Mając na uwadze powołane orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, należy stwierdzić, że w przedmiotowej sprawie wymóg wyczerpania drogi prawnej - odnośnie do wniesienia skargi konstytucyjnej w przedmiocie art. 552 § 4 k.p.k. - został spełniony przez Skarżącego w momencie uzyskania przezeń

wyroku Sądu Apelacyjnego w W. z dnia czerwca 2016 r., w sprawie o sygn. akt . Wyrok ten wraz z uzasadnieniem, jak wynika z dołączonego do skargi konstytucyjnej odpisu wniesionej kasacji, został doręczony Skarżącemu w dniu 11 lipca 2016 r. (s. 1). Tymczasem skarga konstytucyjna została wniesiona w dniu 23 maja 2017 r., **a zatem wniesienie tego środka prawnego przez Skarżącego z wyraźnym przekroczeniem ustawowego terminu, o którym mowa w art. 77 ust. 1 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, nie budzi wątpliwości.**

Należy przy tym podkreślić, że podjęcie przez Skarżącego kroków zmierzających do pozbawienia orzeczenia Sądu Apelacyjnego w W. w sprawie o sygn. akt waloru ostateczności przez wniesienie kasacji od tego rozstrzygnięcia (oddalonej przez Sąd Najwyższy jako oczywiście bezzasadnej postanowieniem z dnia lutego 2017 r., w sprawie o sygn. akt) **nie wpłynęło już na bieg trzymiesięcznego terminu wystąpienia ze skargą konstytucyjną.**

Wszak początek biegu terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej, o czym wcześniej była mowa, jest niezależny od tego, czy skarżący wystąpi z nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, czy też takiego środka nie wniesie. Nie znajduje bowiem uzasadnienia odmienne liczenie początku tego terminu dla osób, które wniosły nadzwyczajny środek zaskarżenia, i dla osób, które tego nie zrobiły. Nie ma też najmniejszych podstaw do wykładania terminu „wyczerpanie drogi prawnej” niejednolicie, w zależności od tego, czy dany podmiot skorzystał, czy też nie skorzystał z nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Powyższe oznacza, że postępowanie w przedmiocie badania zgodności art. 552 § 4 k.p.k. - w zakresie, w jakim przepis ten umożliwia ograniczenie obowiązku Skarbu Państwa do naprawienia szkody wynikłej z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania do jego bezpośrednich następstw - z art. 41 ust. 5 oraz art. 77 ust. 1 w związku z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 1 i 3, a także

w związku z art. 64 ust. 1-3 Konstytucji, podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

W skardze konstytucyjnej M M. zarzucił również niezgodność „art. 535 § 3 k.p.k. w związku z art. 98 § 1 k.p.k. oraz z art. 100 § 6 k.p.k.” - w zakresie, w jakim przepisy te wyłączają obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy pisemnego uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji przy jednoczesnym braku obowiązku przedstawienia tego uzasadnienia w formie ustnej - z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, a także z art. 7 oraz z art. 31 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 1 Konstytucji.

Przepisy art. 535 § 3 k.p.k., art. 98 § 1 k.p.k. i art. 100 § 6 k.p.k. mają, kolejno, następujące brzmienie:

„Art. 535. (...)

§ 3. Oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej nie wymaga pisemnego uzasadnienia; jeżeli postanowienie zostało wydane na posiedzeniu oraz wtedy, gdy zostało wydane na rozprawie a strona pozbawiona wolności nie miała przedstawiciela procesowego i nie została sprowadzona na rozprawę, uzasadnienie sporządza się na jej wniosek. Przepisy art. 422 i 423 stosuje się odpowiednio.”;

„Art. 98. § 1. Uzasadnienie postanowienia sporządza się na piśmie wraz z samym postanowieniem.”;

„Art. 100. (...)

§ 6. Jeżeli ustawa nie zwalnia od równoczesnego sporządzenia uzasadnienia, orzeczenie i zarządzenie doręcza się lub ogłasza wraz z uzasadnieniem. W wypadku określonym w art. 98 § 2 po ogłoszeniu postanowienia, na wniosek strony obecnej przy ogłoszeniu tego postanowienia, podaje się ustnie najważniejsze powody rozstrzygnięcia. Obecne strony należy pouczyć o możliwości złożenia takiego wniosku.”.

Treść art. 535 § 3 k.p.k., w brzmieniu obecnie obowiązującym, została ustalona ustawą nowelizującą z dnia 12 stycznia 2007 r. (Dz. U. Nr 20, poz. 116). Przepis ten „w zdaniu pierwszym do średnika, formułuje brak wymogu sporządzenia uzasadnienia orzeczenia sądu kasacyjnego, w razie uznania kasacji za oczywiście bezzasadną, natomiast w zdaniu drugim, po średniku, obowiązek sporządzenia takiego uzasadnienia, w sytuacjach procesowych tam określonych, w których uzasadnienie należy sporządzić, na wniosek strony. Brak wymogu sporządzenia uzasadnienia sformułowany w obecnie obowiązującym art. 535 § 3 k.p.k. nie oznacza ustawowego zakazu sporządzenia uzasadnienia, które może zostać sporządzone w razie podjęcia takiej decyzji przez sąd, pomimo uznania kasacji za oczywiście bezzasadną” (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2007 r., w sprawie o sygn. akt II KK 310/06, LEX nr 241501, *vide* też - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2019 r., w sprawie o sygn. akt V KK 61/18, LEX nr 2639898).

Przepis art. 98 § 1 k.p.k. odnosi się do sytuacji, gdy ustawa wymaga sporządzenia uzasadnienia postanowienia, i potwierdza generalną regułę, że uzasadnienie powinno zostać sporządzone łącznie z postanowieniem.

Natomiast przepis art. 100 § 6 k.p.k. reguluje kwestie związane ze sposobem doręczania i ogłaszaniem orzeczeń (także zarządzeń) oraz konsekwencje procesowe odroczenia sporządzenia uzasadnienia postanowienia.

Z treści skargi konstytucyjnej oraz pisma uzupełniającego z dnia 20 marca 2018 r. wynika, że zaskarżona norma, zdaniem M K., jest niezgodna z art. 45 ust. 1 i art. 2 Konstytucji ujmowanymi w łączności związkowej (*vide* - uzasadnienie skargi konstytucyjnej, s. 8), a także z, ujętym jako samodzielny wzorzec kontroli, art. 7 Konstytucji oraz z art. 31 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 1 Konstytucji.

W ocenie Skarżącego, na podstawie art. 535 § 3 k.p.k., art. 98 § 1 k.p.k. i art. 100 § 6 k.p.k. Sąd Najwyższy nie ma obowiązku rzetelnego przedstawienia motywów swego rozstrzygnięcia (w sprawie Skarżącego Sąd Najwyższy ustnie

przedstawił jedynie główne motywy swojego postanowienia), co oznacza, jak ocenia Skarżący, że zaskarżone przepisy „nie gwarantują prawa do pełnej informacji o przyczynie uznania kasacji za oczywiście bezzasadną”, czym naruszają prawo Skarżącego do rzetelnej procedury sądowej, stanowiące element, wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji, prawa do sądu oraz naruszają, wywodzoną z art. 2 Konstytucji, zasadę zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa.

Skarżący przekonuje, że prawo, na podstawie którego działa Sąd Najwyższy, „traci jednoznaczność”, do której Skarżący ma prawo wynikające z art. 7 Konstytucji, skoro na podstawie tego przepisu Konstytucji kompetencje organów władzy publicznej powinny być jednoznacznie i precyzyjnie określone w przepisach prawa.

Ponadto Skarżący podnosi, iż „brak obowiązku przedstawienia i utrwalenia uznania kasacji za oczywiście bezzasadną” jest ograniczeniem nieproporcjonalnym, ponieważ nie jest ono konieczne w demokratycznym państwie.

Kryterium konieczności ograniczenia, o którym mowa w art. 31 ust 3 Konstytucji, oznacza, jak wyjaśnia Skarżący, „prawo do tego, by ustawodawca, stosując ograniczenie praw i wolności, wybrał środek najmniej uciążliwy. Jednakże w przedmiotowej sprawie zastosowany przez ustawodawcę środek nie charakteryzuje się najmniejszą uciążliwością, skoro Skarżący nie dowiedział się, dlaczego kasacja w ocenie Sądu Najwyższego była oczywiście bezzasadna” (pismo Skarżącego z uzupełnieniem braków formalnych skargi konstytucyjnej z dnia 20 marca 2018 r., s. 8).

Powyższe wskazuje na to, że niezgodności art. 535 § 3 k.p.k. w związku z art. 98 § 1 k.p.k. i w związku z art. 100 § 6 k.p.k. z powołanymi w *petitum* skargi konstytucyjnej wzorcami kontroli Skarżący w istocie upatruje w pozbawieniu Go możliwości uzyskania **pełnej informacji** o przyczynie uznania Jego kasacji za

oczywiście bezzasadną (w braku, jak to określił Skarżący, obowiązku rzetelnego przedstawienia motywów tego rozstrzygnięcia).

Za ten stan rzeczy „odpowiedzialny” może być jednak tylko art. 535 § 3 k.p.k., skoro ten właśnie przepis już na wstępie zawiera wyraźną normę umożliwiającą Sądowi Najwyższemu odstąpienie od sporządzenia pisemnego uzasadnienia postanowienia o uznaniu kasacji za oczywiście bezzasadną, zaś wypracowana na gruncie tego przepisu praktyka orzecznicza Sądu Najwyższego potwierdza fakt, który w sprawie Skarżącego również miał miejsce, że jeżeli przeprowadzana jest rozprawa kasacyjna i oskarżony bierze w niej udział, to postanowienie oddalające kasację jako oczywiście bezzasadną Sąd Najwyższy uzasadniania ustnie, podając najważniejsze motywy tego rozstrzygnięcia.

Pozostałe dwa zaskarżone przepisy (art. 98 § 1 k.p.k. i art. 100 § 6 k.p.k.) nie mają natomiast związku z omawianym zarzutem skargi konstytucyjnej.

Niezależnie od tego nie można nie dostrzegać, iż w uzasadnieniu skargi konstytucyjnej M K. nie zadośćuczynił obowiązkowi wynikającemu z art. 47 ust. 2 pkt 4 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym i nie wskazał argumentów lub dowodów na poparcie zarzutu niezgodności art. 98 § 1 k.p.k. i art. 100 § 6 k.p.k. (w zaskarżonym zakresie) z powołanymi w *petitum* tej skargi wzorcami konstytucyjnej kontroli.

Wszystko to powoduje, że postępowanie w przedmiocie kontroli zgodności art. 98 § 1 k.p.k. i art. 100 § 6 k.p.k. - w zakresie, w jakim przepisy te, w łączności związkowej z art. 535 § 3 k.p.k., wyłączają obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy pisemnego uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji przy jednoczesnym braku obowiązku przedstawienia tego uzasadnienia w formie ustnej - z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, a także z art. 7 oraz z art. 31 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 1 Konstytucji podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie

postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

Przechodząc do zarzutu niezgodności z odpowiednimi wzorcami konstytucyjnej kontroli art. 535 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim przepis ten wyłącza obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy pisemnego uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji przy jednoczesnym braku obowiązku przedstawienia tego uzasadnienia w formie ustnej, na wstępie należy podnieść, że wątpliwości nasuwa dopuszczalność kontroli zgodności zaskarżonej normy z - ujętym przez Skarżącego jako samodzielny wzorzec - art. 7 Konstytucji.

Trzeba bowiem pamiętać, że przepis art. 7 Konstytucji jest przepisem wyrażającym zasadę ustrojową, nie statuuje natomiast konstytucyjnych praw podmiotowych. Przepis ten nie może być więc wzorcem kontroli w postępowaniu skargowym, które - zgodnie z założeniem art. 79 ust. 1 Konstytucji - służy ochronie przysługujących skarżącemu konstytucyjnych praw lub wolności (*vide* na przykład - uzasadnienie postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2018 r., w sprawie o sygn. akt SK 28/17, OTK ZU A/2018, poz. 10).

W związku z powyższym postępowanie w przedmiocie kontroli zgodności art. 535 § 3 k.p.k. - w zakresie, w jakim przepis ten wyłącza obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy pisemnego uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji przy jednoczesnym braku obowiązku przedstawienia tego uzasadnienia w formie ustnej - z art. 7 Konstytucji podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

Samodzielną (wyłączną) podstawą skargi konstytucyjnej nie może być też, wskazany przez Skarżącego **jako podstawowy** wzorzec kontroli, art. 31 ust. 3 Konstytucji, albowiem przepis ten nie stanowi samoistnego źródła żadnego prawa podmiotowego.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 29 kwietnia 2003 r., w sprawie o sygn. akt SK 24/02, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że przepis art. 31 ust. 3 Konstytucji „nie wyraża w sposób pełny odrębnych wolności lub praw, a czyni to jedynie w sposób cząstkowy i uzupełniający, ściśle związany z innymi normami Konstytucji. Jak wynika z tytułu podrozdziału, w którym został umiejscowiony, wyraża on zasadę ogólną dotyczącą konstytucyjnych wolności i praw człowieka i obywatela. Zasada ta dotyczy <ograniczeń w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw>, nie jest więc podstawą odrębnego typu wolności lub prawa. Naruszenie art. 31 ust. 3 Konstytucji może mieć miejsce tylko w sytuacji, w której można w pierwszej kolejności stwierdzić, że w ogóle doszło do ingerencji w któreś z proklamowanych w innych przepisach Konstytucji wolności lub praw człowieka i obywatela. Dopiero po pozytywnym rozstrzygnięciu tej kwestii można przejść do analizy, czy miało miejsce naruszenie art. 31 ust. 3 Konstytucji. Wynika z tego, że przepis ten nie formułuje samoistnego prawa o randze konstytucyjnej i zawsze musi być współstosowany z innymi normami Konstytucji.

Gdyby nawet przyjąć, że z art. 31 ust. 3 Konstytucji wynika konstytucyjne prawo podmiotowe, które określić by można jako prawo do <nieograniczania> innych praw i wolności jednostki w sposób z nim niezgodny (jako <prawo podmiotowe drugiego stopnia> czyli prawo dotyczące innych wolności i praw), to uzyskuje ono swój wymiar dopiero po określeniu, które z innych konstytucyjnych wolności lub praw (<pierwszego stopnia>) zostało naruszone” (OTK ZU nr 4/A/2003, poz. 33).

W niniejszej sprawie Skarżący, jako przepis pozostający w łączności związkowej z art. 31 ust. 3 Konstytucji, wskazał art. 31 ust. 1 Konstytucji, co

może oznaczać, że owym prawem podmiotowym pierwszego stopnia jest dla Skarżącego prawo (wolność), wyrażone w art. 31 ust. 1 Konstytucji.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 20 listopada 2012 r., w sprawie o sygn. akt SK 3/12, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że „*[p]rzepis art. 31 ust. 1 Konstytucji wyraża zasadę prawnej ochrony wolności człowieka i formułuje samą ideę wolności jednostki. Zasada wolności, wyrażona w art. 31 ust. 1 Konstytucji, ma jednak charakter subsydiarny* (podkr. wł.). *Jeżeli jakaś dziedzina stosunków nie została objęta szczegółowymi unormowaniami odnoszącymi się do konkretnej <wolności>, to gwarancję swobody działania jednostki można wyprowadzić bezpośrednio z art. 31 ust. 1 i 2 Konstytucji*” (OTK ZU nr 10/A/2012, poz. 123, *vide* też - uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2007 r., w sprawie o sygn. akt SK 50/06, OTK ZU nr 7/A/2007, poz. 75).

Podobne uwagi odnośnie do art. 31 ust. 1 i 2 Konstytucji poczynił P. Tuleja, który stwierdził, że z przepisów tych „wynika również publiczne prawo podmiotowe do ochrony wolności, które może stanowić podstawę skargi konstytucyjnej. **Prawo to ma charakter subsydiarny. Może stanowić samodzielną i wyłączną podstawę określającą konstytucyjnoprawną pozycję osoby, gdy nie można się odwołać do żadnej innej wolności lub prawa konstytucyjnego** (podkr. wł.). Jeśli odwołanie takie jest możliwe, np. do art. 47 lub art. 41 Konstytucji, prawo do ochrony wolności z art. 31 ust. 1 nie stanowi samodzielnej podstawy skargi konstytucyjnej, innych wystąpień mających na celu ochronę praw konstytucyjnych osoby oraz orzeczeń rozstrzygających o tych prawach. Wolności i prawa z rozdziału II Konstytucji konkretyzują ochronę wolności i precyzyjniej określają uprawnienia osoby. Z art. 31 ust. 1 i 2 mogą wynikać dyrektywy interpretacyjne pozwalające rozstrzygać wątpliwości interpretacyjne powstające w procesie stosowania poszczególnych wolności i praw. Podmiotem prawa do ochrony wolności jest każdy człowiek. Nie można wykluczyć, że podmiotem takim będzie również osoba prawna prawa prywatnego. Będzie to możliwe wtedy, gdy sytuacja prawna osób prawnych

będzie bezpośrednio rzutowała na zakres sfery wolności osoby fizycznej, która nie będzie dysponowała środkami prawnymi dla ochrony tej sfery. Przedmiotem publicznego prawa podmiotowego jest wolność, a podstawowe uprawnienia to prawo osoby do żądania zaprzestania ingerencji w sferę jej wolności oraz prawo żądania od państwa ochrony wolności. Obejmuje ono przede wszystkim żądanie do tworzenia odpowiednich regulacji prawnych oraz efektywnego ich wykonywania” (P. Tuleja, *Komentarz do art. 31 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, http://lex/lex/content.rpc?reqId=1582814404722_1186769619, *vide* też - L. Garlicki [red.], K. Wojtyczek, *Komentarz do art. 31 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, http://lex/lex/content.rpc?reqId=1582814723200_635480440).

W ramach postępowania zainicjowanego skargą konstytucyjną Marka K. w zakresie dotyczącym art. 535 § 3 k.p.k. problematyka wolnościowa będzie rozpatrywana w kontekście pozbawienia Skarżącego możliwości uzyskania uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego stwierdzającego oczywistą bezzasadność wniesionej kasacji, a zatem w kontekście rzetelnej procedury sądowej. Adekwatnym wzorcem kontroli będzie tu zatem art. 45 ust. 1 Konstytucji, stanowiący *lex specialis* w odniesieniu do art. 31 ust. 1 Konstytucji. **Uczynienie tego ostatniego przepisu wzorcem kontroli dopełniającym art. 45 ust. 1 Konstytucji jest zatem zbędne.**

Reasumując tę część rozważań, należy stwierdzić, że postępowanie w przedmiocie kontroli zgodności art. 535 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim przepis ten wyłącza obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy pisemnego uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji przy jednoczesnym braku obowiązku przedstawienia tego uzasadnienia w formie ustnej, z art. 31 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 1 Konstytucji podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec zbędności wydania orzeczenia.

Wiodącym wzorcem kontroli art. 535 § 3 k.p.k., w zaskarżonym zakresie, Skarżący uczynił przepis art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Skarżący nie zarzuca art. 535 § 3 k.p.k., że przepis ten w ogóle zwalnia Sąd Najwyższy z obowiązku uzasadniania postanowień o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnych.

M K., jak sam przyznał, osobiście wysłuchał na rozprawie kasacyjnej ustnego uzasadnienia postanowienia o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej, jednak uzasadnienie to, poprzez jego ograniczenie tylko do przedstawienia przez Sąd Najwyższy najważniejszych motywów rozstrzygnięcia, doprowadziło, w przekonaniu Skarżącego, do naruszenia konstytucyjnego standardu rzetelnego postępowania sądowego, ponieważ pozbawiło Skarżącego możliwości uzyskania **pełnej informacji** o przyczynie uznania Jego kasacji za oczywiście bezzasadną.

Pozbawienie możliwości uzyskania uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego stwierdzającego oczywistą bezzasadność wniesionej kasacji, w kontekście prawa do rzetelnej procedury i sprawiedliwego sądu, stanowiło przedmiot licznych wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego.

Postanowieniem z dnia 18 stycznia 2010 r., w sprawie o sygn. akt Ts 68/09, Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej M i R O.

W złożonej skardze M i R O. zarzucili, że art. 535 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim zwalnia Sąd Najwyższy z obowiązku sporządzenia pisemnego uzasadnienia, wydanego na rozprawie, postanowienia o oddaleniu kasacji z uwagi na jej oczywistą bezzasadność, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

W uzasadnieniu tego postanowienia Trybunał Konstytucyjny na wstępie zauważył, iż *„w świetle ugruntowanego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, prawo do kasacji jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia nie mieści się w normatywnej treści art. 45 Konstytucji, statuującego prawo do sądu,*

dlatego też w odniesieniu do tego środka nie obowiązują standardy tożsame z tymi, które należy odnosić do postępowania dwuinstancyjnego. Biorąc pod uwagę, że kasacja w postępowaniu karnym jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym od prawomocnych wyroków sądów odwoławczych kończących postępowanie, nie można zatem negować kompetencji ustawodawcy do odpowiedniego ukształtowania postępowania kasacyjnego”, po czym stwierdził, że „[w] sprawie będącej przedmiotem niniejszego rozpoznania postanowienie o oddaleniu kasacji z powodu jej oczywistej bezzasadności wydano po przeprowadzeniu rozprawy, na której sąd wygłosił ustne uzasadnienie wydanego rozstrzygnięcia. W tej sytuacji, nie może ostać się argument o arbitralności działania sądu i braku uzasadnienia postanowienia o oczywistej bezzasadności kasacji. W ocenie Trybunału postanowienie było uzasadnione w formie ustnej, dlatego zarzut skarżących o niemożności zapoznania się z przesłankami odmowy z powodu oczywistej bezzasadności kasacji, tym samym braku rzetelności, jawności oraz sprawiedliwości postępowania, należy w rozpatrywanej sprawie uznać za oczywiście bezzasadny (podkr. wł.). Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego nie można formułować powyższych zarzutów w sytuacji, gdy przepis nie nakazuje sporządzenia pisemnego uzasadnienia wydanego na rozprawie postanowienia oddalającego kasację z powodu jej oczywistej bezzasadności (...).

Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny nie neguje poglądu skarżących, że uzasadnianie orzeczeń sądowych jest decydującym komponentem prawa do rzetelnego sądu jako konstytucyjnie chronionego prawa jednostki. Należy bowiem zauważyć, że uzasadnianie orzeczeń pełni różne funkcje: sprzyjania samokontroli organu orzekającego, wyjaśniająco-interpretacyjną (w tym dokumentacyjną i ułatwiającą realizację orzeczenia), kontrolną zewnętrzną, umożliwiającą akceptację orzeczenia w skali indywidualnej i jego legitymizację społeczną (funkcja wychowawcza, głos w dyskursie społecznym). Wszystkie te funkcje uzasadnienia są zakotwiczone w konstytucyjnych zasadach i wartościach, można

tu chociażby wskazać zasadę państwa prawa, godność ludzką, skuteczne prawo do sądu. Jednak nie w każdym wypadku każda z tych funkcji dochodzi do głosu równie silnie. Zależy to od szczebla postępowania, przedmiotu orzeczenia, formy uzasadnienia (ustne, pisemne). Należy zauważyć, że zwłaszcza w wypadku orzeczeń kończących sprawę, z natury niezaskarżalnych, odpada funkcja uznawana za podstawową, tj. umożliwienia kontroli zewnętrznej orzeczenia. Dlatego też w wielu systemach prawnych, w państwach niewątpliwie zaliczanych do demokratycznych państw prawa, przewidziane są różne ograniczenia uzasadniania takich właśnie orzeczeń. Wskazać tu można choćby system niemiecki, w którym - przy pełnej świadomości kompromisowości takiego rozstrzygnięcia - konsekwentnie uznaje się tego rodzaju ograniczenie za mieszczące się w granicach swobody regulacyjnej ustawodawcy zwykłego. Dodać jednak należy, że system niemiecki - inaczej niż system polski - przyznaje skargę konstytucyjną także na stosowanie prawa, a nie tylko na samo brzmienie przepisów. W systemie niemieckim uznaje się zatem konstytucyjność braku uzasadnienia nawet w wypadku, gdy braki uzasadnienia miały swe źródło w błędnym stosowaniu prawa. **W polskim systemie prawnym zaskarżony przepis k.p.k. wyłącza jedynie pisemność uzasadnienia** (podkr. wł.). Przy czym dodać należy, że nigdy w polskim systemie prawnym nie dopuszcza się pominięcia uzasadnienia wyroku, jeśli to on jest kończącym orzeczeniem (...). Dopuszczalność pominięcia w polskim systemie prawnym pisemnego uzasadnienia dotyczy tylko postanowień, a w świetle powyższego, w ocenie Trybunału Konstytucyjnego, nie może być uznana za niekonstytucyjną.

Odnosząc się natomiast do zarzutu, jakoby ograniczenie w tym zakresie dokonane było przez ustawodawcę z naruszeniem zasady proporcjonalności, Trybunał zwraca uwagę, że ta kwestia została jednoznacznie rozstrzygnięta w wyroku z dnia 16 stycznia 2006 r., SK 30/05 (OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2). W powyższej sprawie Trybunał stanął na stanowisku, że przyczyną niekonstytucyjności zaskarżonej normy nie są traktowane oddzielnie: brak

*konieczności zawiadomiania strony (pełnomocnika) o posiedzeniu; brak jawności postępowania w sprawie oczywiście bezzasadnej kasacji; posłużenie się przez ustawodawcę pojęciem <oczywista bezzasadność>; brak obowiązku sporządzania uzasadnienia. **Niekonstytucyjna jest jedynie możliwość kumulacji wszystkich tych okoliczności, dopiero ona decyduje o braku proporcjonalności zaskarżonego przepisu** (podkr. wł.)” [OTK ZU nr 5/B/2010, poz. 348].*

Na powyższe postanowienie zażalenie złożył pełnomocnik skarżących, zarzucając, między innymi, że „*ustne motywacje wyroku ogłoszone przez sąd na rozprawie nie spełniają - wbrew temu, co wskazał w postanowieniu Trybunał - wymogów rzetelnego uzasadnienia wyroku. **Zdaniem skarżących, w sytuacji oddalenia kasacji z powodu jej oczywistej bezzasadności tylko pisemne uzasadnienie rozstrzygnięcia spełnia standardy rzetelnej i sprawiedliwej procedury rozpoznania tego środka zaskarżenia, ponieważ pozwala w pełni zapoznać się motywami uznania kasacji za oczywiście bezzasadną*** (podkr. wł.)” [uzasadnienie postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 września 2010 r., w sprawie o sygn. akt Ts 68/09, OTK ZU nr 5/B/2010, poz. 349].

Cytowanym wyżej postanowieniem z dnia 15 września 2010 r. (Ts 68/09) Trybunał Konstytucyjny nie uwzględnił powołanego zażalenia i w uzasadnieniu stwierdził, między innymi, że „*Trybunał Konstytucyjny w obecnym składzie w pełni akceptuje ustalenia i podstawy odmowy przedstawione w postanowieniu z dnia 18 stycznia 2010 r. Istota zarzutów skargi, popieranych w zażaleniu, wiąże się z pozbawieniem skarżących możliwości uzyskania uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego stwierdzającego oczywistą bezzasadność wniesionej kasacji.*

Należy zatem raz jeszcze podkreślić, że w świetle ugruntowanego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, kasacja w sprawach karnych, podobnie jak skarga kasacyjna w postępowaniu cywilnym, jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Z tego powodu prawo do jej rozpoznania przez Sąd Najwyższy nie ma charakteru prawa konstytucyjnego, a zatem ustawodawca

posiada większą swobodę kreowania warunków jej rozpoznania. Brak pisemnego uzasadnienia postanowień kończących postępowanie, z natury niezaskarżalnych, nie oznacza per se naruszenia przez ustawodawcę zasad rzetelnej procedury i prawa do sprawiedliwego sądu.

Trybunał Konstytucyjny w swoim dotychczasowym orzecznictwie wypowiadał się już na temat dochowania standardów wynikających w szczególności z art. 45 ust. 1 Konstytucji, w sytuacji, gdy przepis proceduralny upoważniał Sąd Najwyższy do wyłącznie ustnego uzasadnienia postanowienia oddalającego kasację z powodu jej oczywistej bezzasadności (podkr. wł.).

W postanowieniu z dnia 11 kwietnia 2005 r., SK 48/04 (OTK ZU nr 4/A/2005, poz. 45), w zakresie zarzutu naruszenia konstytucyjnych praw wyrażonych w art. 2, art. 32, art. 45 ust. 1, art. 175 ust. 1 oraz art. 183 ust. 1 Konstytucji przez przepis art. 535 § 2 k.p.k., w brzmieniu: <Sąd Najwyższy oddala na posiedzeniu kasację w razie jej oczywistej bezzasadności. Strony mogą wziąć udział w posiedzeniu. Oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej nie wymaga pisemnego uzasadnienia>, Trybunał co prawda umorzył postępowanie z powodu niewykazania przez skarżącego, że w jego sprawie w ogóle doszło do naruszenia konstytucyjnego prawa do rzetelnego sądu z uwagi na brzmienie zaskarżonego przepisu. Niemniej, powyższym rozstrzygnięciem uznał, że ewentualny zarzut naruszenia prawa do sądu przez brak pisemnego uzasadnienia postanowienia jest chybiony. Zaakcentował, że znana jest mu praktyka uzasadniania ustnie postanowień oddalających kasację jako bezzasadną, w wypadku gdy przeprowadzono rozprawę, a oskarżony wziął w niej udział. W tej sytuacji nie można jednak twierdzić, że kwestionowany przepis k.p.k. w ogóle uniemożliwia uzyskanie uzasadnienia w wypadku postanowienia uznającego kasację za bezzasadną; uzasadnienie jest w tym wypadku w formie ustnej.

Przenosząc powyższe na grunt sprawy, w związku z którą wniesiono skargę konstytucyjną, należy zauważyć, że skarżący uczestniczyli w rozprawie i wysłuchali ustnego uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego

oddalającego kasację z powodu jej oczywistej bezzasadności. Należy również mieć na uwadze, że w postępowaniu przed Sądem Najwyższym strona reprezentowana jest przez profesjonalnego pełnomocnika, do którego należy między innymi udzielanie pomocy prawnej, współdziałanie w ochronie praw i wolności obywatelskich oraz w kształtowaniu i stosowaniu prawa. To, iż - w ocenie skarżących - ustne uzasadnienie postanowienia nie umożliwia weryfikacji sposobu myślenia sądu i przedstawienia przez niego w czytelny sposób motywów w sytuacji, gdy powodem oddalenia kasacji jest jej oczywista bezzasadność, jest jedynie odzwierciedleniem negatywnego stosunku skarżących do zapadłego w ich sprawie rozstrzygnięcia.

Trybunał w obecnym składzie podziela również stanowisko przedstawione w zaskarżonym postanowieniu, że konstytucyjny standard obowiązku informacyjnego Sądu Najwyższego przyjmowania kasacji do rozpoznania został już ustalony wyrokiem Trybunału z dnia 16 stycznia 2006 r., SK 30/05 (OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2). Trybunał uznał bowiem, że niekonstytucyjna jest wyłącznie sytuacja pozbawiająca stronę łącznie wszelkich instrumentów zapewniających przejrzystość orzekania. Skarżący, jak już wcześniej ustalono, zapoznali się z motywami oddalenia kasacji jako oczywiście bezzasadnej (podkr. wł.). Wobec powyższego, zarzut braku jakiegokolwiek informacji dotyczącej powodów oddalenia ich środka zaskarżenia należy uznać za chybiony.

Skarżący, formułując zarzuty, powinni mieć również na uwadze okoliczność, że zwolnienie Sądu Najwyższego z pisemnego uzasadnienia postanowienia oddalającego oczywiście bezzasadną kasację nie dotyczy sytuacji, gdy w sprawie zgłoszono zdanie odrębne, jak również gdy postanowienie wydano na posiedzeniu oraz jeżeli wydano je wprawdzie na rozprawie, ale strona pozbawiona wolności nie została sprowadzona na rozprawę, a nie miała też swego przedstawiciela ustawowego, który to - w założeniu ustawodawcy - mógłby w rozprawie tej wziąć udział. Z powyższego wynika, że ustawodawca przewidział

wszystkie okoliczności uczestnictwa strony w postępowaniu przed Sądem Najwyższym i w każdej z nich umożliwił stronie poznanie motywów, które stanowiły asumpt dla podjętej decyzji” (op. cit.).

W sprawie o sygn. akt Ts 46/13, w której Trybunał Konstytucyjny, postanowieniem z dnia 10 kwietnia 2014 r., odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej (postanowienie to zostało utrzymane w mocy postanowieniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2014 r. o nieuwzględnieniu zażalenia, OTK ZU nr 5/B/2014, poz. 399), skarżący zakwestionował zgodność art. 535 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim wyłącza obowiązek sporządzenia uzasadnienia orzeczenia oddalającego kasację jako oczywiście bezzasadną i nie gwarantuje w ten sposób skazanemu możliwości poznania rzeczywistych powodów takiej kwalifikacji wniesionej kasacji, z art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Zasadnicze zarzuty skarżącego w tamtej sprawie dotyczyły naruszenia prawa strony do posiadania pisemnej formy uzasadnienia postanowienia o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej. Brak takiego uzasadnienia przesądzał, jego zdaniem, o braku jawnego rozpoznania sprawy i naruszeniu prawa do sądu.

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 10 kwietnia 2014 r. Trybunał Konstytucyjny przypomniiał, że *„[p]rawo do sądu jest jednym z podstawowych praw jednostki i jedną z fundamentalnych gwarancji praworządności. Jak wielokrotnie podkreślał Trybunał Konstytucyjny w swych orzeczeniach, na prawo do sądu składają się cztery elementy: (1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo uruchomienia postępowania przed sądem - organem właściwym, niezależnym, bezstronnym i niezawisłym; (2) prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zapewniającej sprawiedliwe i jawne rozpoznanie sprawy; (3) prawo do wyroku sądowego, tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia danej sprawy przez sąd; (4) prawo do skutecznego wykonania wyroku (...).*

Na temat zakresu prawa do sądu i jego elementów, w tym istnienia - w ramach tego prawa - wymogu pisemnego uzasadnienia rozstrzygnięcia, Trybunał Konstytucyjny wypowiadał się wielokrotnie. Na przykład w wyroku z 16 stycznia 2006 r. (SK 30/05, OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2), w którym ocenił przepisy procedury karnej w zakresie rozpoznania kasacji, stwierdził, że art. 535 § 2 k.p.k. jest niezgodny z art. 2 w zw. z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 77 Konstytucji. W orzeczeniu Trybunał przyjął, że wystąpienie w jednym postępowaniu sądowym trzech czynników, tj. braku powinności zawiadamiania stron, braku powinności sporządzenia uzasadnienia oraz faktu posługiwania się pojęciem nieostrym (<oczywista bezzasadność>), jako przesłankami stosowania art. 535 § 3 k.p.k. wykluczającymi informacyjny obowiązek sądu, prowadzi do wniosku o przekroczeniu przez ustawodawcę granic proporcjonalności w zakresie ukształtowania rzetelnej procedury rozpatrywania <oczywiście bezzasadnych kasacji>. Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny w postanowieniach z 11 sierpnia 2010 r. (Ts 185/09, OTK ZU nr 2/B/2011, poz. 144) oraz 15 marca 2012 r. (Ts 328/11, OTK ZU nr 3/B/2012, poz. 315), w tym orzeczeniu Trybunał nie dopatrywał się naruszenia standardu konstytucyjnego w zakresie rozpoznania kasacji jako nadzwyczajnego środka odwoławczego w żadnym z trzech wskazanych elementów z osobna, lecz w ich łącznym wystąpieniu w jednym postępowaniu. Skutkiem tego było bowiem wyłączenie możliwości uzyskania przez stronę informacji o motywach rozstrzygnięcia”, po czym stwierdził, że „[w]skazany powyżej przypadek nie występuje w sprawie będącej przedmiotem wstępnego rozpoznania.

Wprawdzie postanowieniem (...) Sąd Najwyższy oddalił kasację wniesioną przez skarżącego jako oczywiście bezzasadną i odmówił pisemnego jej uzasadnienia, ale w rozprawie kasacyjnej uczestniczył obrońca skarżącego i mógł wysłuchać uzasadnienia ustnego wygłoszonego przez sędziego sprawozdawcę. Nie ma podstaw do twierdzenia, że takie uzasadnienie ma charakter nierzetelny (jeżeli miało w sprawie skarżącego, to jest to kwestia

stosowania prawa, a nie treści przepisu) [podkr. wł.]. Skarżący bezpodstawnie twierdzi też, że to Sąd Najwyższy a nie obrońca ma przedstawić mu motywy wydania postanowienia o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej. To jednak obrońca, który jest obecny na rozprawie, ma przekazać reprezentowanej stronie powody, dla których organ orzekający uznał skargę za oczywiście bezzasadną.

Na tej podstawie należy stwierdzić, że w tym, iż Sąd Najwyższy odmówił pisemnego uzasadnienia rozstrzygnięcia, nie można upatrywać pozbawienia skarżącego prawa do jawnego rozpoznania sprawy ani prawa do znajomości podstaw wydanego orzeczenia” (OTK ZU nr 5/B/2014, poz. 398, vide też - postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lutego 2014 r., w sprawie o sygn. akt Ts 173/13, OTK ZU nr 1/B/2014, poz. 70).

W sprawie o sygn. akt Ts 24/14, w której Trybunał Konstytucyjny, postanowieniem z dnia 10 października 2014 r., odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej (postanowienie to zostało utrzymane w mocy postanowieniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 czerwca 2015 r. o nieuwzględnieniu zażalenia, OTK ZU nr 3/B/2015, poz. 241), skarżący zarzucali art. 535 § 3 k.p.k. niezgodność z art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji, między innymi, w zakresie, w jakim przepis ten nie dopuszcza do sporządzenia uzasadnienia postanowienia o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

W odpowiadającym temu zarzutowi fragmencie uzasadnienia postanowienia z dnia 10 października 2014 r. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że „[w] odniesieniu do (...) zarzutu - niezgodności art. 535 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim nie dopuszcza do sporządzenia uzasadnienia postanowienia o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej, z art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji - Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że **występuje przesłanka zbędności orzekania** (podkr. wł.). Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK Trybunał umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie, jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne lub niedopuszczalne (obecnie kwestie tę reguluje art. 59 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o

organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - przyp. wł.). *Z taką sytuacją mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie, gdyż zaskarżone przepisy prawne były już przedmiotem kontroli ich zgodności z Konstytucją w postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego z 18 stycznia 2010 r. (Ts 68/09, OTK ZU nr 5/B/2010, poz. 348)* [podkr. wł.]. *W orzeczeniu tym Trybunał stwierdził, że art. 535 § 3 k.p.k. wyłącza jedynie pisemność uzasadnienia, co jest dopuszczalne w przypadku postanowień kończących postępowanie w danej sprawie. Zważywszy na to, że przedmiot niniejszej sprawy jest zbieżny z materią, co do której Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się szczegółowo we wspomnianym postanowieniu, w omawianym zakresie należało odmówić nadania dalszego biegu wniesionej skardze konstytucyjnej z powodu zbędności orzekania”* (OTK ZU nr 3/B/2015, poz. 240).

Z kolei w sprawie o sygn. akt Ts 69/14 przedmiotem analizy Trybunału Konstytucyjnego był zarzut niezgodności art. 535 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim uniemożliwia kontrolę podstaw rozstrzygnięcia postanowienia Sądu Najwyższego oddalającego kasację jako oczywiście bezzasadną, z art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji.

W wydanym w tej sprawie w dniu 27 stycznia 2015 r. postanowieniu o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej Trybunał Konstytucyjny wyjaśnił, że „*[w]niesionej przez skarżącego skardze konstytucyjnej nie można nadać dalszego biegu, gdyż merytoryczne rozpatrzenie sformułowanych w niej zarzutów jest zbędne* (podkr. wł.). *Kwestionowane przez skarżącego przepisy k.p.k. były już przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego, także w kontekście wzorców kontroli wskazanych w skardze konstytucyjnej. Postanowieniem z 18 stycznia 2010 r. (Ts 68/09, OTK ZU nr 5/B/2010, poz. 348) Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze opartej na identycznych zarzutach.*

We wspomnianym postanowieniu Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że kasacja w postępowaniu karnym jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia,

wnoszonym od prawomocnych wyroków sądów odwoławczych kończących postępowanie, a zatem nie można negować kompetencji ustawodawcy do odpowiedniego ukształtowania postępowania kasacyjnego (...). W ocenie Trybunału Konstytucyjnego niedopuszczalne jest formułowanie zarzutów (...) [w tamtej sprawie skarżący łączył naruszenie prawa do sądu określonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji przez zakwestionowany art. 535 § 3 k.p.k. z pozbawieniem możliwości wszczęcia postępowania sądowego w związku z orzeczeniem Sądu Najwyższego i jednocześnie podnosił, że potrzeba zapoznania się z uzasadnieniem orzeczenia Sądu Najwyższego oddalającego kasację jako oczywiście bezzasadną wynika z <konieczności realizacji skutecznej kontroli tego rozstrzygnięcia pod względem konstytucyjności> - przyp. wł.] wtedy, gdy przepis nie nakazuje sporządzenia pisemnego uzasadnienia wydanego na rozprawie postanowienia oddalającego kasację z powodu jej oczywistej bezzasadności (...). Odnosząc się natomiast do zarzutu, jakoby ograniczenia w tym zakresie ustawodawca dokonał z naruszeniem zasady proporcjonalności, Trybunał wskazuje, że kwestia ta została jednoznacznie rozstrzygnięta w wyroku z 16 stycznia 2006 r. (SK 30/05, OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2).

Zważywszy na to, że przedmiot niniejszej sprawy jest zbieżny z materią, co do której Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się szczegółowo we wspomnianym postanowieniu z 18 stycznia 2010 r., należało odmówić nadania dalszego biegu wniesionej skardze konstytucyjnej z powodu zbędności orzekania” (OTK ZU nr 5/B/2015, poz. 449).

Mając na uwadze przedstawione wyżej orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, należy dojść do wniosku, że **w niniejszej sprawie również mamy do czynienia z sytuacją zbędności orzekania.**

Wszak zaskarżony w skardze konstytucyjnej M K. art. 535 § 3 k.p.k., w części dotyczącej realizacji przez Sąd Najwyższy obowiązku informacyjnego w postępowaniu kasacyjnym, był już przedmiotem kontroli zgodności z art. 45

ust. 1 Konstytucji (*vide* na przykład - sprawa Trybunału Konstytucyjnego o sygn. akt SK 30/05).

Ponadto Trybunał Konstytucyjny wypowiadał się w przedmiocie warunków koniecznych do merytorycznego rozpoznania skarg konstytucyjnych, w których kwestionowano zakres obowiązku informacyjnego Sądu Najwyższego przy wydawaniu postanowień o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnych (*vide* na przykład - sprawa Trybunału Konstytucyjnego o sygn. akt Ts 68/09).

Nawiązując do tych orzeczeń, trzeba przypomnieć, że Skarżący M K. uczestniczył w rozprawie kasacyjnej i wysłuchał ustnego uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego oddalającego kasację z powodu jej oczywistej bezzasadności. Skarżącemu pozwolono też na utrwalenie treści przedstawionych ustnie przez sędziego sprawozdawcę głównych motywów tego rozstrzygnięcia.

Ponadto przed Sądem Najwyższym Skarżący był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, do którego należy między innymi udzielanie pomocy prawnej, współdziałanie w ochronie praw i wolności obywatelskich oraz w kształtowaniu i stosowaniu prawa.

W tej sytuacji pogląd Skarżącego, że ustne uzasadnienie postanowienia nie umożliwia weryfikacji sposobu myślenia Sądu Najwyższego i przedstawienia w czytelny sposób motywów w sytuacji, gdy powodem oddalenia kasacji jest jej oczywista bezzasadność, należy potraktować, podobnie jak zostało to ocenione przez Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. akt Ts 68/09, jedynie jako wyraz negatywnego stosunku Skarżącego do zapadłego w Jego sprawie rozstrzygnięcia.

Jednocześnie nie ma podstaw do twierdzenia, iż uzasadnienie postanowienia o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej poprzez przedstawienie jedynie głównych motywów tego rozstrzygnięcia ma charakter nierzetelny.

Gdyby w sprawie Skarżącego uzasadnienie ustne rzeczywiście okazało się nierzetelne, **to, jak wielokrotnie wskazywał Trybunał Konstytucyjny, byłaby to kwestia stosowania prawa, a nie treści przepisu.**

Błędy w stosowaniu prawa pozostają jednak poza kognicją Trybunału Konstytucyjnego.

Ponadto trzeba mieć na uwadze, że, „niekonstytucyjna jest wyłącznie sytuacja pozbawiająca stronę łącznie wszelkich instrumentów zapewniających przejrzystość orzekania”, tymczasem Skarżący, o czym wcześniej była mowa, był obecny na rozprawie kasacyjnej, na której zostały przedstawione ustne motywy oddalenia kasacji jako oczywiście bezzasadnej. Na rozprawie tej był również obecny - co ponownie należy odnotować - profesjonalny pełnomocnik Skarżącego.

Reasumując, należy stwierdzić, że postępowanie w przedmiocie kontroli zgodności art. 535 § 3 k.p.k. - w zakresie, w jakim przepis ten wyłącza obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy pisemnego uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji przy jednoczesnym braku obowiązku przedstawienia tego uzasadnienia w formie ustnej - z art. 45 ust. 1 Konstytucji podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec zbędności wydania orzeczenia.

Konsekwentnie, umorzeniu - wobec zbędności wydania orzeczenia - podlega też postępowanie w przedmiocie kontroli zgodności art. 535 § 3 k.p.k., w zaskarżonym zakresie, z art. 2 Konstytucji, ujętym wszak przez Skarżącego w łączności z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Z tych wszystkich względów wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert Herdański
Zastępca Prokuratora Generalnego